

GUIA D'HISTÒRIA LOCAL: EL PALLARS

Molt probablement, les comarques més deprimides de Catalunya des del punt de vista cultural són els Pallars Jussà i Sobirà: tan sols hi ha un arxiu públic, quatre biblioteques, dos museus en projecte i, això sí, diversos centres d'estudis i associacions culturals que, si més no, ens indiquen que malgrat la manca d'infraestructures culturals hi ha un neguit per redreçar aquesta situació. S'ha de destacar, doncs, la tasca que estan fent el Centre d'Estudis del Pallars, des de Tremp, o el Consell Cultural de les Valls d'Àneu des d'Esterrí, per dinamitzar aquestes zones pirinenques.

ARXIU HISTÒRIC DE LES VALLS D'ÀNEU

1. Fitxa tècnica

Nom: Arxiu Històric de les Valls d'Àneu.

Adreça: C/ Major, 6.

Població: Esterrí d'Àneu.

Telèfon: (973) 62 60 05.

Horari: servei d'atenció al públic, matins de 11 a 13 h. i tardes de 17 a 19 h.

Servei: fotocòpies i fotografies.

Director: Ferran Rella i Foro.

Conservador: Joan Blanco i Barrilado.

Any de fundació: 1985.

Característiques de l'edifici: l'Arxiu Històric es troba a l'àtic de l'Ajuntament.

Institució a la qual es troba vinculat:

Consell Cultural de les Valls d'Àneu.

2. Fons

El fons documental està format per la documentació generada pels ajuntaments següents:

—Alt Àneu:

Secció I-València d'Àneu

Secció II-Son.

Secció III-Sorpe, Isavarre i Borén.

Secció IV-Isil, Alós d'Isil i Àrreu.

—Espot i Estaís.

—Esterrí d'Àneu.

—La Guingueta d'Àneu:

Secció I-Escaló, Escart i Estaron.

Secció II-Jou, la Guingueta de Jou, Dorve, Berrós Jussà i Berrós Sobirà.

Secció III-Unarre, Llavorre, Gavàs, Cerbi, Burgo i Escallarre.

La major part de la documentació classificada fa referència a l'administració municipal. Cal dir que algunes de les seccions es troben en ple període d'inventariar. Cal fer esment, a més a més, de l'Arxiu Fotogràfic, el qual està format per més de mil fotografies dels llogarrets i de la gent.

3. Activitats

L'Arxiu Històric ha organitzat exposicions fotogràfiques a partir del fons propi i de privats, i ha aprofitat per recollir fotografies i postals velles mitjançant la donació dels particulars. Amb això s'intenta recuperar part de la història recent de les Valls d'Àneu. De la mateixa manera, des de l'Arxiu Històric s'està duent a terme un seguiment fotogràfic dels esdeveniments que se succeeixen dia a dia. També s'està inventariant l'Arxiu Parroquial per tal de facilitar al màxim l'accessibilitat a la documentació eclesiàstica.

CENTRE D'ESTUDIS DEL PALLARS

1. Fitxa tècnica

Nom: Centre d'Estudis del Pallars.

Adreça: C/ Soldevila 27, 2n (Apartat de Correus 59).

Població: 25620 Tremp.

President: Josep Coll i Martí.

Afiliats: 180.

Seccions internes: arqueologia, antropologia i folklore, art, biologia, geografia, geologia, història, llengua i literatura, pedagogia.

Any de fundació: 1986.

2. Activitats

Coordinació dels investigadors en temes pallaresos, activitats d'intercanvi bibliogràfic, assessorament de les institucions locals en temes culturals i científics, defensa del patrimoni cultural, dinamització cultural a través de l'organització de conferències, dels «Itineraris» (xerrades i visites sobre temes monogràfics), conjuntament amb el Grup d'Ensenyants del Pallars i l'Alta Ribagorça.

3. Publicacions

De forma regular (trimestralment o quadrimestralment) es realitzen publicacions d'estudis locals i es publica l'anuari *Collegats*. (Vegeu «Bibliografia Pallaresa» a la «Tria de Novetats»).

4. Serveis

El Centre disposa d'un ampli fons bibliogràfic, on destaquen principalment els estudis de geologia. Ara per ara, la manca d'un local en condicions fa impossible el bon aprofitament d'aquest ampli material.

CENTRE D'ESTUDIS D'ISONA I CONCA DE DELLÀ

1. Fitxa tècnica

Nom: Centre d'Estudis d'Isona i Conca de Dellà.

Adreça: Plaça Bisbe Badia, 1.

Població: 25650 Isona.

Telèfon: 66 40 85.

President: Susanna Solans i Roya.

Afiliats: 120.

Entitats vinculades: Associació d'Amics de Covet.

Any de fundació: 1988.

2. Activitats

Coordinar treballs de recerca de la Conca de Dellà. Recollir material per a un arxiu documental dels pobles de la Conca. Col·laboració en la creació del Museu Municipal d'Isona. Organització de diverses exposicions: fotografies antigues, medi natural, antiguitats, història de la vila. Salvament de materials, recerca i documentació.

3. Publicacions

Col·laboració en les publicacions del Centre d'Estudis del Pallars. Publicació d'un full informatiu intern i de diferents articles en la premsa comarcal i nacional.

CONSELL CULTURAL DE LES VALLS D'ÀNEU

1. Fitxa tècnica

Nom: Consell Cultural de les Valls d'Àneu.

Adreça: C/ Major, 6.

Població: Esterri d'Àneu.

Telèfon: (973) 62 60 05.

President: Ferran Rella i Foro.

Afiliats: 202.

Seccions internes: Patrimoni Cultural, Escola de Natura, Festes i Tradicions, Lletres, Comissió de Publicacions, Relacions Transfrontereres, Relacions amb Associacions Culturals i l'Arxiu Històric.

Entitats vinculades: Arxiu Històric de les Valls d'Àneu.

Any de fundació: 1983.

2. Activitats

En l'àmbit cultural es dedica especial atenció a la promoció cultural de les Valls, amb la finalitat de millorar la formació de la població. Per tot això s'organitzen conferències, col·loquis, exposicions, publicacions internes, etc. En el camp folklòric, s'intenta

recuperar les festes tradicionals de les contrades.

3. Publicacions

Han participat en la publicació de dos llibres: *La Vall d'Àneu*, de Joaquim Morelló (edició facsimil 1984), en col·laboració amb l'Ajuntament d'Esterri d'Àneu, i *Aquesta nit encenem falles* (Festa Major d'Isil, 1984), en col·laboració amb l'Ajuntament d'Alt Àneu i el Centre d'Estudis del Pallars. Recentment s'ha creat una Comissió de Publicacions que pretén publicar dues col·leccions i una revista.

ASSOCIACIÓ D'AMICS DE COVET

1. Fitxa tècnica

Nom: Associació d'Amics de Covet.

Adreça: C/ de Violant d'Hongria, 98-102, 2n, 4t.

Població: 08028 Barcelona.

President: Josep Maria Nogués.

Afiliats: 30.

Entitats vinculades: Centre d'Estudis d'Isona i Conca de Dellà.

Any de fundació: 1988.

2. Activitats

L'associació es cuida del manteniment de l'església romànica (segle XII) de Santa Maria situada en el poble de Covet. Així mateix, procura donar informació de l'església als visitants i recollir materials per al seu estudi. Recentment s'ha fet càrrec de les despeses de reproducció de la Mare de Déu de Covet, l'original de la qual es conserva en el Museu d'Art de Catalunya.

PROGRAMA DE RECERQUES ARQUEOLÒGIQUES AL MUNICIPI D'AESO (PRAMA)

1. Fitxa tècnica

Nom: PRAMA (Programa de Recerques Arqueològiques al Municipi d'Aeso).

Adreça: C/ Major, 74, esquerra.

Població: 08628 Torrelles de Llobregat.

Director: Ferran Puig i Verdaguer.

Afiliats: 10 membres i diversos col·laboradors d'Isona.

Any de fundació: 1987.

2. Activitats

Estudi arqueològic i evolutiu del municipi d'Aeso i el poblament del seu *ager* més immediat.

ECOMUSEU DE LES VALLS D'ÀNEU

1. Fitxa tècnica

Nom: Ecomuseu de les Valls d'Àneu.

Adreça: Casa Gassia, carrer del Camp, núms. 20, 22 i 24.

Població: Esterri d'Àneu.

Telèfon: (973) 62 60 05.

Director: Ferran Rella.

Conservador o personal especialitzat: Jordi Abella i Xavier Català.

Any de fundació: 1988.

Característiques dels edificis:

L'Ecomuseu compta amb tres edificis:

1) Cap de l'Ecomuseu (Casa Gassia).

2) Serradora d'Alós d'Isil.

3) Molí fariner «Montoliu» de Son.

Institució i/o societat a la qual es troba vinculat: Al Consell Cultural de les Valls d'Àneu i als ajuntaments d'Esterri i d'Alt Àneu.

2. Fons del museu

Estan treballant actualment en la rehabilitació dels espais museogràfics. No s'ha iniciat la fase d'exposicions, catàlegs, etc.

L'Ecomuseu conté els edificis esmentats: la Casa Gassia d'Esterri, que consta de la vivenda, la llúpia i el cobert; la serradora amb la mola annexa, on es crearà un espai per a exposició, i, finalment, el molí amb la mola i, a la planta alta, la vivenda dels moliners.

3. Activitats

Paral·lelament a l'adequació-rehabilitació i restauració dels edificis, les activitats de l'Ecomuseu s'adrecen a la recerca necessària per tal de fer possible una correcta museografia.

1988: *Projecte d'Ecomuseu de les Valls d'Àneu*.

1989: *L'estudi de les formes de vida de les classes populars a les Valls d'Àneu, Esterri d'Àneu 1875-1936*, a càrrec de Jordi Abella.

1990: Confecció del vídeo *L'aigua i les indústries tradicionals entorn de l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu*, i *Projecte de Casa i família a les Valls d'Àneu*, a finalitzar el 1992.

ALTRES ENTITATS

Xarxa de biblioteques públiques de «La Caixa» a Tremp, La Pobla de Segur, Esterri d'Àneu i Sort. En conjunt, aquestes biblioteques apleguen uns 25.000 volums.